

JURIDISKĀ SILOĢISMA JĒDZIENS

NOTION OF LEGAL SYLLOGISM

Jānis Musts, *Mg. iur.*

Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes doktorants

Summary

To properly engage with the notion of the legal syllogism, a sufficiently broad definition is required. The aim of this paper is to create such a definition. The author concludes that the legal syllogism is a deductive argument with a predetermined content that is related to the application of legal norms.

Atslēgvārdi: juridiskis siloģisms, definīcija, tiesību teorija

Keywords: legal syllogism, definition, theory of law

Ievads

Joprojām aktuāls ir jautājums par juridiskā siloģisma nozīmi tiesību normu piemērošanā. Šo faktu apliecina nesenie pētījumi, kuros šī tēze tiek no jauna kritiski iztirzāta.¹ Lai šādi pētījumi būtu veiksmīgi, vispirms jānoskaidro juridiskā siloģisma definīcija. Eksistē vērā ņemams skaits dažādu juridiskā siloģisma izpratņu. Juridiskā siloģisma jēdziena definīcija, kura aptver šīs dažādās izpratnes, palīdzēs noskaidrot tās pazīmes, kuras līdzdala visi juridiskie siloģismi.

Darba mērķis ir pilnveidot juridiskā siloģisma jēdzienu, atklājot pazīmes, kuras piemīt ikvienam juridiskajam siloģismam.

Lai sasniegtu šo mērķi, darbā tiek izvirzīti divi uzdevumi:

- 1) salīdzināt juridiskos siloģismus, lai noskaidrotu juridiskā siloģisma nozīmi;
- 2) izveidot juridiskā siloģisma jēdziena definīciju, kas aptvertu šo nozīmi.

Darbā izmantotas trīs zinātniskās metodes – salīdzinošā, deduktīvā un induktīvā metode. Salīdzinošo metodi autors izmanto, lai noskaidrotu juridisko siloģismu atšķirīgās iezīmes. Induktīvā metode tiek izmantota, lai nonāktu pie kritērijiem par to, kādi elementi juridiskā siloģisma definīcijā nedrīkst parādīties, bet deduktīvā metode – lai pārbaudītu, vai konkrētas juridiskā siloģisma definīcijas nonāk pretrunā ar šiem kritērijiem.

¹ D'Almeida L. D. On the Legal Syllogism. In: *Dimensions of Normativity: New Essays on Metaethics and Jurisprudence*, D. Plunkett, S. Shapiro, and K. Toh (eds), New York: Oxford University Press, 2019, pp. 335–364.

1. Juridiskā siloģisma jēdziena nozīme

Tiesību teorijas diskursā eksistē dažādas juridiskā siloģisma izpratnes. Lai varētu atrast tādu definīciju, kas tās visas aptver, šīs dažādās juridiskā siloģisma izpratnes ir jāsalīdzina un jāsaprot, kas šīs izpratnes vieno un atšķir.

Pirmā juridiskā siloģisma autors ir vācu tiesību zinātnieks Roberts Aleksijs (*Robert Alexy*).

Premisa 1.: $(x)(Tx \rightarrow ORx)$ – piemērojamā tiesību norma.

Premisa 2.: $(x)(M^1x \rightarrow Tx)$ – valodas lietojuma noteikums.

Premisa 3.: $(x)(M^2x \rightarrow M^1x)$ – valodas lietojuma noteikums.

Premisa (n + 2): $(x)(Sx \rightarrow M^n x)$ – valodas lietojuma noteikums.

Premisa (n + 3): Sa – faktiskais sastāvs.

Secinājums: ORa – tiesiskās sekas (pienākums veikt noteiktu darbību R), kuras attiecinātas uz konkrētu tiesību subjektu.²

Šī juridiskā siloģisma struktūra sastāv no šādiem elementiem: “ x ” ir mainīgais, kas tver tiesību subjektus; “ a ” ir konkrēts tiesību subjekts; “ O ” ir deontiskais operators, kas noteic, ka kāda darbība ir obligāta; “ \rightarrow ” ir implikācijas (**ja.., tad..**) loģiskais operators; “ T ” apzīmē tiesiskā sastāva pazīmes; “ R ” ir tiesiskajās sekās noteikta darbība; “ M ” ir tiesisko sastāvu precizējoši predikāti, kurus formulā nošķir ar indeksiem 1, 2, n , u. tml.; S ir faktiskie apstākļi; “ (x) ” ir **predikātu loģikas** sintakses elements, kuru var izteikt ar “visiem x ”. Šī shēma ir īpatnēja ar to, ka tai nav strikti noteikts premisu skaits, jo tajā pēc vajadzības tiek iekļauti valodas lietojuma noteikumi, kuri palīdz pamatot to, ka faktiskais sastāvs ir viens no tiesību normas tiesiskā sastāva gadījumiem. R. Aleksijs dod turpmāko piemēru.

(1) Ikviens, kurš izdara slepkavību (T), ir sodāms ar mūža ieslodzījumu (OR).

(2) Ikviens, kurš nodevīgi nogalina cilvēku (M^1), izdara slepkavību (T).

(3) Ikviens, kurš apzināti izmanto stāvokli, kurā cietušais ir neaizsargāts un nesaprot notiekošo, lai viņu nogalinātu (M^2), nodevīgi nogalina cilvēku (M^1).

(4) Ikviens, kurš nogalina guļošu personu situācijā, kad cietušais nav veicis nekādas speciālas darbības, lai sevi pasargātu (S), apzināti izmanto stāvokli, kurā cietušais ir neaizsargāts un nesaprot notiekošo, lai viņu nogalinātu (M^2).

(5) a nogalināja guļošu personu situācijā, kad cietušais nav veicis nekādas speciālas darbības, lai sevi pasargātu (S).

(6) a ir sodāms ar mūža ieslodzījumu (OR).³

Otrā juridiskā siloģisma variants ir ar fiksētu premisu skaitu.

Premisa 1.: Pazīmes A, B, C, E raksturo darbību D

Premisa 2.: Subjekta s darbībai d ir pazīmes a, b, c, e

Secinājums: Subjekta s darbība d ir darbības D paveids⁴

Lai gan šajā juridiskā siloģisma shēmā ir grūtāk atpazīt izmantoto loģiku, tomēr šīs shēmas pamatā ir **kategoriskais siloģisms**. Šajā shēmā pirmā premisa un secinājums

² Alexy R. A Theory of Legal Argumentation. The Theory of Rational Discourse as Theory of Legal Justification. Translated by Ruth Adler and Neil MacCormick. Oxford: Clarendon Press, 1989, pp. 221–230; Alexy R. On Balancing and Subsumption. A Structural Comparison. An International Journal of Jurisprudence and Philosophy of Law. Ratio Juris, 4 (16), 2003, p. 433.

³ Alexy R. 2003, p. 434.

⁴ Plotnieks A. Tiesību teorija & juridiskā metode. Otrais papildinātais un pārstrādātais izdevums. Rīga: Izglītības solī, 2013, 254.–257. lpp.

nesatur noteiktu pienākumu, tiesības vai sankcijas, kuras tiek attiecinātas uz noteiktu personu. Tā vietā juridiskā siloģisma secinājums ir par to, ka konkrēta persona ir izdarījusi noteiktu darbību, piemēram, zādzību vai slepkavību.⁵

Trešais juridiskā siloģisma variants ir balstīts pareizā domāšanas formā, kura formālajā loģikā ir pazīstama ar nosaukumu *modus ponens*.⁶

Premisa 1.: Ja *A*, tad *B*

Premisa 2.: *A*

Secinājums: *B*

Autors uzskata, ka šis juridiskā siloģisma variants ir īpatnējs ar to, ka to nevar tiešā veidā izmantot tiesību normu piemērošanas pamatojumā. A. R. Lodders (*Arno R. Lodder*) norāda, ka pirmās premisas forma (Ja *A*, tad *B*) ir piemērota, lai tvertu tiesību normas vispārējo dabu (angļu val. – *universality of rules*), bet otrā premisa (*A*) – lai tvertu konkrētas lietas individualitāti (angļu val. – *individuality of the case*).⁷ Šāds uzskats ir kļūdainais divu iemeslu dēļ. **Pirmkārt**, pirmās premisas forma (Ja *A*, tad *B*) nav piemērota, lai tvertu to, ka tiesību norma ir **vispārēja**, bet gan to, ka tiesību norma ir **hipotētiska**, proti, lai iestātos tiesiskās sekas, ir jāiestājas tiesību normā noteiktajiem priekšnoteikumiem – tiesiskajam sastāvam. Izteikumu loģikā,⁸ ar kuru tiek formalizēts saliktais izteikums “Ja *A*, tad *B*”, neeksistē tādu konceptu un simbolu, lai norādītu, ka kāds izteikums ir vai nav vispārējs.⁹ Siloģistikas un predikātu loģikas gadījumā šādu problēmu nav. Siloģistikā tiesību normas struktūru vienkāršos gadījumos var izteikt ar “**Visi** *A* ir *B*”, bet predikātu loģikā ar “**Visiem** *x*, ja *Ax*, tad *Bx*”.

Otrkārt, apgalvojums, ka otrā premisa tver konkrētas lietas individualitāti, ir aplams, jo, ja ar simbolu “*A*” pirmajā premisā tiek apzīmēts tiesiskais sastāvs, tad arī otrās premisas saturs ir identisks ar tiesiskā sastāva saturu. Tiesību normas tiesiskais sastāvs ir apzināti veidots tā, lai tas būtu abstrakts, jo šādi tas tver daudzus dzīves gadījumus.¹⁰ Tātad šāds juridiskais siloģisms, kura struktūra formalizēta izteikumu loģikā un atbilst pareizai domāšanas formai *modus ponens*, nevar tvert konkrētas lietas individualitāti.

Šāds juridiskais siloģisms nevarētu parādīties tiesību normu piemērošanas pamatojumā, bet tam var būt cita funkcija, piemēram, parādīt tiesību normu piemērošanas būtību, kas ir cieši saistīta ar tiesību normas **hipotētisko dabu**.

Salīdzinot visus trīs juridiskā siloģisma variantus, var veikt vairākus novērojumus, kas ļauj izdarīt tālākus secinājumus par to, kas jāņem vērā, veidojot juridiskā siloģisma jēdziena definīciju. **Pirmkārt**, katrs no šiem trim juridiskā siloģisma variantiem ir balstīts uz atšķirīgu loģiku. Tas nozīmē, ka juridiskā siloģisma definīciju nevar sašaurināt, norādot, ka juridiskais siloģisms ir balstīts noteikta veida loģikā, piemēram, siloģistikā, izteikumu loģikā vai predikātu loģikā.

⁵ Sk. arī: Guiu M. Legal Classification and Judicial Syllogism. *Juridical Tribune*, 2018, Vol. 8, Special issue, pp. 139–147.

⁶ Feteris E. T. *Fundamentals of Legal Argumentation. A Survey of Theories of the Justification of Judicial Decisions*. Second edition. Dordrecht: Springer Nature, 2017, p. 26.

⁷ Lodder A. R. *Law, Logic, Rhetoric: A Procedural Model of Legal Argumentation*. In: Rahman S. et al. *Logic, Epistemology, and the Unity of Science. Logic, Epistemology, and the Unity of Science*, Vol. 1. Dordrecht: Springer, 2009, p. 577.

⁸ Hausman A., Kahene H., Tidman P. *Logic and Philosophy: A Modern Introduction*. 13th edition. Indianapolis: Hackett Publishing Company, 2021, pp. 19–50.

⁹ Stelmach J., Brozek B. *Methods of legal reasoning*. Dordrecht: Springer, 2006, p. 25.

¹⁰ Neimanis J. *Ievads tiesībās*. Rīga: zvērināts advokāts Jānis Neimanis, 2004, 45. lpp.

Otrkārt, juridiskajiem siloģismiem mēdz būt atšķirīgs premisu skaits. Pirmajā tuvinājumā šāds novērojums varētu pārsteigt, jo jēdzieni “juridiskais siloģisms” satur vārdu “siloģisms”, kuram ir vairākas nozīmes. Pirmā nozīme ir cieši saistīta ar siloģistiku, respektīvi, ar “siloģismu” tiek domāts **kategoriskais siloģisms**, kas sastāv no divām premisām un secinājuma.¹¹ Otrā nozīme ir plašāka, jo aptver jebkuru deduktīvu argumentu, kam ir divas premisas un secinājums (piem., disjunktīvais un hipotētiskais siloģisms).¹² Nevienai no šīm divām vārda “siloģisms” nozīmēm neatbilst R. Aleksija juridiskā siloģisma loģiskā forma, jo tā var saturēt vairāk par divām premisām. Tātad juridiskā siloģisma definīciju nevar veidot tā, lai tā paredzētu konkrētu premisu skaitu.

Treškārt, šo trīs juridisko siloģismu premisu un secinājuma saturs atšķiras. Piemēram, R. Aleksija juridiskā siloģisma secinājums uz konkrētu tiesību subjektu attiecinā konkrētas tiesiskās sekas (piem., pienākumu veikt kādu darbību), bet otrā juridiskā siloģisma secinājums ir par to, ka konkrēts tiesību subjekts jau ir izdarījis konkrētu juridiski nozīmīgu darbību, piemēram, laupīšanu. Arī abu argumentu pirmās premisas atšķiras. Tātad juridiskā siloģisma definīcija nevar saturēt konkrētas norādes par premisu un secinājuma saturu.

Visbeidzot, salīdzinot šos trīs juridiskos siloģismus, var pamanīt, ka tie nav vienādā mērā saistīti ar tiesību normu piemērošanas pamatojumu. Pirmos divus juridiskos siloģismus principā var iekļaut tiesību normu piemērošanas pamatojumā, bet trešo nevar, jo tas var vienīgi kalpot kā vispārīgs tiesību normu piemērošanas būtības raksturojums. Tas nozīmē, ka šo juridisko siloģismu funkcijas var atšķirties. Tātad juridiskā siloģisma definīcija jāveido tā, lai tā nepamatoti nesašaurina juridiskā siloģisma funkciju daudzējādību.

2. Juridiskā siloģisma jēdziena definīcija

Klasiskā definīcija sastāv no vairākiem elementiem:

- 1) definējamā jēdziena;
- 2) tuvākās ģints;
- 3) sugas atšķirības.¹³

Tuvākā ģints ir tāda klase, kuras apakšklase ir definējamais jēdziens, bet sugas atšķirība satur tās būtiskās pazīmes, kas raksturo definējamā jēdziena īpatnības.¹⁴ Juridiskā siloģisma gadījumā definējamā jēdziena izvēle nav triviāla, jo līdzās jēdzienam “juridiskais siloģisms” (angļu val. – *legal syllogism*) zinātniskajā literatūrā parālēli tiek izmantoti arī citi jēdzieni, ar kuriem mēdz apzīmēt vienu un to pašu denotātu:

- tiesnešu siloģisms (angļu val. – *judicial syllogism*);¹⁵
- subsumpcijas formula (angļu val. – *subsumption formula*);
- iekšējais pamatojums (angļu val. – *internal justification*);

¹¹ Hausman A., Kahene H., Tidman P. 2021, pp. 328–361.

¹² Ibid., p. 88.

¹³ Vedins I. Loģika. Mācību grāmata augstskolām. Rīga: Avots, 2000, 115.–117. lpp.

¹⁴ Turpat, 116. lpp.

¹⁵ Timoshina E., Kraevsky A. Law and Logic: E. Bulygin's Deductive Pattern of Judicial Reasoning. WISDOM, 2021, 1 (1), p. 212.

- tiesisko seku noteikšanas siloģisms (vācu val. – *der Syllogismus der Rechtsfolgebestimmung*);¹⁶
- tiesību normu piemērošanas loģiskā shēma (vācu val. – *das logische Schema der Gesetzesanwendung*).

Nemot vērā, ka šī pētījuma mērķis ir izveidot definīciju, kura aptvers dažādus juridiskos siloģismus, jāizvēlas tāds definējams jēdziens, kas ir pēc iespējas neitrāls, proti, tāds, kura jēga nepamatoti neizslēdz noteikta veida juridiskos siloģismus no jēdziena tvēruma.

Autors uzskata, ka jēdzienu “subsumpcijas formula” nevajadzētu izmantot kā definējamo jēdzienu, jo vārds “subsumpcija” liecina par juridiskā siloģisma funkciju, kuru līdzdala tikai daļa no pētījumā analizētajām juridiskā siloģisma izpratnēm. Turklāt jēdziens “subsumpcijas formula” ir viegli sajaucams ar līdzīgu jēdzienu, kas Latvijas tiesību teorijas diskursā jau tiek izmantots, proti, “subsumpcijas slēdziens”.¹⁷

Jēdzienam “iekšējais pamatojums” ir vairākas izpratnes. Piemēram, R. Aleksijs popularizēja jēdziena “iekšējais pamatojums” izpratni, kurā tas tiek izmantots kā sinonīms jēdzienam “juridiskais siloģisms”,¹⁸ bet sākotnēji tam bija plašāka nozīme, proti, Ježijs Vrublevskis (*Jerzy Wróblewski*) to attiecināja uz jebkuru pareizu deduktīvu argumentu, ar kuru pamato lēmumu.¹⁹ Tā kā joprojām tiek izmantotas abas jēdziena “iekšējais pamatojums” izpratnes un ir pietiekami labas alternatīvas, tad vēlams izvēlēties citu definējamo jēdzienu.²⁰ Turklāt jēdziens “iekšējais pamatojums” paredz noteiktu izpratni par tiesību normu piemērošanas pamatojuma struktūru, kura sastāv no divām daļām, respektīvi, iekšējā pamatojuma un ārējā pamatojuma, ar kuru pamato iekšējā pamatojuma premisas.²¹ Tas nozīmē, ka jēdziens “iekšējais pamatojums” izslēdz juridiskā siloģisma struktūras, kuras kopā ar juridiskā siloģisma premisu pamatojumu neaptver visu tiesību normu piemērošanas pamatojumu.

Jēdzienu “tiesisko seku noteikšanas siloģisms” nevajadzētu izmantot kā definējamo jēdzienu, jo ne visi juridiskie siloģismi ir veidoti tā, lai ar tiem varētu noteikt tiesiskās sekas,²² un Latvijas tiesību teorijas diskursā ir ļoti līdzīgs jēdziens – “**juridisko** seku noteikšanas siloģisms”.²³

Ar jēdzienu “tiesību normu piemērošanas loģiskā shēma” sākotnēji aptvēra tiesību normu piemērošanas pamatojuma struktūru, kurā citstarp tiek iekļauts juridiskais siloģisms un subsumpcijas slēdziens.²⁴ Savukārt dažos Latvijas tiesību teorētiķu

¹⁶ Larenz K., Canaris C. W. *Methodenlehre der Rechtswissenschaft*. Dritte, neu bearbeitete Auflage. Berlin, Heidelberg, New York, Barcelona, Budapest, Hongkong, London, Mailand, Paris, Tokyo: Springer Verlag, 1995, S. 92.

¹⁷ Neimanis J. 2004, 140. lpp.; Kalniņš E. Tiesību normu piemērošanas loģiskā shēma. Grām.: Juridiskās metodes pamati. 11 soļi tiesību normu piemērošanā. Melņikis E. (zin. red.). Rīga: Latvijas Universitāte, 2003, 26. lpp.

¹⁸ Alexy R. 1989, p. 221.

¹⁹ Wróblewski J. *Legal Decision and Its Justification*. *Logique et Analyse*, 1971, Vol. 14, No. 53/54, p. 412.

²⁰ Sk., piem.: Araszkievicz M. *Critical Questions to Argumentation Schemes in Statutory Interpretation*. *Journal of Applied Logics – IfCoLog Journal*, 2021, Vol. 8, No. 1, p. 294.

²¹ Wróblewski J. 1971, p. 412.

²² Guiu M. 2018, pp. 139–147.

²³ Plotnieks A. 2013, 254.–257. lpp.

²⁴ Larenz K., Canaris C. W. 1995, S. 91.

darbos šis jēdziens tiek izmantots kā sinonīms jēdzienam “juridiskais siloģisms”.²⁵ Ņemot vērā sākotnējo izpratni, nebūtu vēlams to izmantot kā definējamo jēdzienu, lai aptvertu dažādās juridiskā siloģisma izpratnes.

Jēdzieni “juridiskais siloģisms” un “tiesnešu siloģisms” ir relatīvi neitrāli un nepamatoti nesašaurina definīcijas tvērumu. Autors uzskata, ka jēdziens “juridiskais siloģisms” ir labākā no dotajām alternatīvām, jo tas ir plaši izmantots un nerada nepareizu priekšstatu par to personu loku, kurām tas jāizmanto, piemērojot tiesību normas.

Juridiskā siloģisma jēdziena definīcijās tuvākā ģints mēdz būt noteikta veida slēdziena struktūra, piemēram, kategoriskais siloģisms (*modus barbara*) vai *modus ponens*, bet sugas atšķirība – attiecīgā slēdziena premisu un secinājuma satura izklāsts.²⁶ Šādas definīcijas neatbilst šajā darbā izvirzītajiem nosacījumiem, jo pārlietu sašaurina definīcijas tvērumu. Autors uzskata, ka, lai izveidotu pietiekami plašu definīciju, tuvākā ģints ir jāabstrahē, proti, konkrētas slēdziena struktūras vai konkrētas loģikas vietā kā **tuvāko ģinti** jāizmanto **deduktīvs slēdziens (arguments)**. Šādi juridiskais siloģisms tiek nodalīts no cita veida slēdzieniem, piemēram, induktīviem slēdzieniem.

Protams, juridiskais siloģisms nav tikai deduktīvs slēdziens. Lai gan iepriekš secinājām, ka juridiskā siloģisma jēdziena definīciju nevar ierobežot, nosakot konkrētu premisu un secinājuma saturu, tomēr var abstrahēt un apgalvot, ka **juridiskajam siloģismam ir noteikts saturs, kas saistīts ar tiesību normu piemērošanu**. Šī sugas atšķirība sastāv no vairākiem būtiskiem elementiem. **Pirmkārt**, ar vārdiem “noteikts saturs” no definīcijas tiek izslēgti visi tie deduktīvie argumenti, kuri var parādīties tiesību normu piemērošanas pamatojumā, bet tiem nav iepriekš tiesību teorijā determinēta satura.

Otrkārt, vārds “saistīts” pieļauj juridiskā siloģisma funkciju daudzējādību. Piemēram, šāda definīcija pieļauj to, ka:

- juridiskais siloģisms faktiski ir tiesību normu piemērošanas pamatojuma daļa;
- slēdziens, kuru jāvar rekonstruēt no lietas risinājuma;
- slēdziens, kas parāda tiesību normu piemērošanas būtību, ciktāl tiesību normas ir hipotētiskas.

Visbeidzot, tas, ka juridiskā siloģisma saturs ir saistīts ar tiesību normu piemērošanu, izslēdz tādu deduktīvu argumentus, kam ir noteikts saturs, bet tiem nav saistības ar tiesību normu piemērošanas pamatojumu. Autors ar jēdzienu “tiesību normu piemērošanas pamatojums” apzīmē argumentu kopumu, kas ir vērsts uz to, lai pamatotu noteiktu tiesisko seku iestāšanos. Tas nozīmē: ja viss lietas risinājuma pamatojums ir vērsts uz vairāku tiesisko seku iestāšanos, tad tas satur vairākus tiesību normu piemērošanas pamatojumus.

Jēdzienu “tiesību normu piemērošanas pamatojums” nevajag jaukt ar jēdzienu “lietas risinājuma pamatojums”, jo otrais jēdziens ir plašāks. Lietas risinājuma pamatojums var būt vērsts uz vairākiem mērķiem, piemēram, **informēt** par domu

²⁵ Kalniņš E. 2003, 26. lpp.; Šablovska E. Judikatūras atziņu iztulkošanas problēmas. Jurista Vārds, 2010, Nr. 6 (601).

²⁶ Neimanis J. 2004, 137.–138. lpp.; MacCormick N. Rethoric and the Rule of Law. A Theory of Legal Reasoning. New York: Oxford University Press, 2005, p. 32.

gaitu, kas tiesību normu piemērotāju noved pie lietas risinājuma, un **pārliecināt** par risinājuma pareizību.²⁷ Pirmo un daļēji arī otro mērķi var sasniegt ar tiesību normu piemērošanas pamatojumu, bet, lai pilnībā sasniegtu otro mērķi, var nākties lietas risinājumā iekļaut papildu argumentus. Šādu nošķirumu starp dažādiem lietas risinājuma pamatojuma mērķiem var atrast ne tikai tiesību zinātnē, bet arī tiesu praksē.

Senāts lietā SKA-167/2020, atsaucoties uz Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūru, ir atzinis, ka spriedums ir pienācīgi motivēts, ja:

- 1) tas ļauj saprast, kāpēc tiesa nonākusi pie konkrēta rezultāta;
- 2) tas procesa dalībniekiem ļauj saprast, ka tie ir sadzirdēti, proti, to argumenti ir uzklauti un pienācīgi novērtēti.²⁸

Piemēram, ja viena puse uzskata, ka lietā jāizmanto analogija, bet tiesa nepiekrīt, pamatojoties uz to, ka attiecīgās tiesību normas *ratio legis* to nepieļauj, tad tiesa var izmantot slēdzienu par pretējo (*argumentum a contrario*). Šāds slēdziens ir par tiesību normu **nepiemērošanu**. Tātad lietas risinājuma pamatojumā ārpus tiesību normu piemērošanas pamatojuma var parādīties deduktīvi slēdzieni ar noteiktu saturu, bet tie nebūs juridiskie siloģismi.

No iepriekš rakstītā var secināt, ka juridiskais siloģisms ir deduktīvs slēdziens ar noteiktu saturu, kas saistīts ar tiesību normu piemērošanu.

Kopsavilkums

Pētījuma rezultātā autors izvirza turpmākās tēzes.

1. Juridiskā siloģisma definīcija:
 - a) nevar noteikt, ka juridiskais siloģisms ir balstīts noteikta veida loģikā;
 - b) nevar saturēt norādes par konkrētu premisu skaitu;
 - c) nevar saturēt konkrētas norādes par premisu un secinājuma saturu;
 - d) nevar nepamatoti sašaurināt juridisko siloģismu funkciju daudzējādību.
2. Jēdziens “juridiskais siloģisms” ir pietiekami neitrāls un plaši izmantots, lai to varētu izmantot kā definējamo jēdzienu, ar kuru aptvert lielo juridisko siloģismu daudzējādību.
3. Nule uzskaitītajiem kritērijiem atbilst tāda definīcija, kura noteic, ka **juridiskais siloģisms ir deduktīvs slēdziens ar noteiktu saturu, kas saistīts ar tiesību normu piemērošanu**.

²⁷ Bārdiņš G. Dialoga loma tiesas spriešanā. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2016, 183. lpp.

²⁸ Augstākās tiesas 03.03.2020. spriedums lietā SKA-167/2020, 22. punkts, <https://www.at.gov.lv/downloadlawfile/6146> [aplūkots 29.01.2023.].